

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Питання реформування вищої освіти сьогодні стоїть гостро і невідкладно. Це твердження не потребує додаткової аргументації, адже саме освітня реформа в країні є основною. Саме вона дасть поштовх до економічного зростання в майбутньому. Так як людський капітал (суспільний інтелект) є найціннішим ресурсом для сучасної ринкової економіки.

Основними категоріями студентоцентрованого навчання є компетентності та результати навчання. Ці два терміни на сьогодні є ключовими у Європейському просторі вищої освіти [1, с. 7].

Результати навчання (згідно методології Тюнінг) – це формулювання того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання. Можуть відноситися до окремого модуля або також до періоду навчання (освітньої програми першого, другого чи третього циклів).

Сьогодні у вищих навчальних закладах існують навчальні програми, які включають набір дисциплін (наук), що вивчаються студентами протягом повного періоду навчання. Але якщо говорити про взаємозв'язок між усіма дисциплінами, то він доволі слабкий. Часто трапляється так, що навчальні дисципліни не взаємопов'язані і ніби існують у паралельних площинах. Це відбувається і через неготовність професорсько-викладацького складу ВНЗ координувати свою роботу із колега, і через слабкий рівень підготовки самих студентів. Такі недоліки освітніх програм не дозволяють сформувати компетентності майбутнього спеціаліста як цілісної особистості і фахівця.

І ще важливим питання, що потребує реформування у сучасній вищій освіті є система оцінювання, яка існує сьогодні. Зрозуміло, що результати навчання мають бути обов'язково оцінені. Але очевидно не таким чином, як сьогодні. Адже сучасні студенти опиняються у такій ситуації, коли змушені кожного заняття концентруватись на здобутті балів за результати свого навчання, в той час коли повинні більше думати про формування особистісних і професійних компетентностей.

Сучасні освітні програми за всіма навчальними дисциплінами передбачають оцінювання знань на кожному практичному занятті для всіх студентів у групі. Це, на мою думку, ніяк не стимулює застосування сучасних інноваційних методів навчання самим викладачем. Адже він сконцентрований на тому, щоб опитати всіх студентів на занятті – тому часу на дискусії і вирішення проблемних завдань, чи то просто обговорення цікавих питань по темі просто не лишається. Так само і студенти, замість того аби приймати активну участь в обговоренні на заняттях думають лише про те, яким чином заробити свої бали.

Тому вважаю за потрібне переорієнтувати систему оцінювання результатів навчання так, аби студенти більшу кількість балів могли заробляти на модульних роботах і за виконання індивідуальних завдань. Лише у цьому випадку практичні заняття можуть стати тією освітньою площадкою, де студенти і викладачі зможуть ефективно працювати над формуванням необхідних особистісних і професійних компетентностей.

Література

1. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

*Козлов Є.В., к. філос.н.,
доцент кафедри філософії*

ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

Інтеграція України в європейський простір вищої освіти вимагає перегляду національних освітніх стандартів. У колах освітян останніми роками поширюється думка щодо необхідності впровадження нової освітньої парадигми, що покликана адаптувати процес навчання до суспільних викликів сьогодення та підвищити якість освітньої діяльності в цілому.

Модернізація вищої освіти дійсно є необхідною, так само як і впровадження нової освітньої парадигми. Якщо ці інноваційні процеси будуть по-справжньому людиноорієнтованими та реалі-

зовуватись на засадах студентоцентризму, то реформа системи освіти буде успішною та призведе до підвищення якості вищої освіти.

Сучасна вітчизняна освітянська парадигма визначається як інформаційно-пізнавальна, спрямована на спеціалізовану фахову підготовку та оволодіння професійними компетентностями. Існує думка щодо доцільності подальшого посилення наукової складової навчальних програм з метою інтеграції наукових досягнень у навчальний процес, переходу «від викладання дисциплін до освоєння наук».

Автор цих рядків раніше вже висловлювався з приводу небезпеки та наслідків збільшення наукоцентризму в освітньому процесі за рахунок зменшення його гуманітарної складової (див. [1]). На жаль, останніми роками в освітній галузі спостерігається негативна тенденція до подальшої дегуманізації вищої школи й ігнорування її виховної, гуманітарної функції, що є відлунням надмірного відхилення українських вишів у бік сцієнтизму, звуження та поглиблення спеціалізації, меркантильних міркувань тощо.

Новий Закон України «Про вищу освіту» покликаний подолати зазначену тенденцію втрати освітою свого гуманістичного смислу, оскільки навіть у визначенні ключових термінів чітко окреслена її гуманітарна спрямованість: «Вища освіта – читаємо у ст. 1 нового Закону – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, *способів мислення*, професійних, *світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей*, інших компетентностей...» [2, п. 5 ч. 1 ст. 1]. Сам термін «компетентність» визначається як «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, *способів мислення*, професійних, *світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей*...» [2, п. 13 ч. 1 ст. 1] (курсив мій, – К.С.).

Таким чином, один із пріоритетних напрямів модернізації вищої освіти є запровадження компетентнісного підходу, відповідно до нового Закону, вже за означенням самого терміну «компетентність» вимагає вагомого гуманітарного наповнення вищої освіти, передбачає наявність в освітньо-наукових програмах вишів навчальних дисциплін соціогуманітарного циклу, що складається з філософських, історичних, політологічних, культурологічних, філологічних, українознавчих і психолого-педагогічних дисциплін.

За своїм змістом поняття «студентоцентризм» дуже близьке і навіть повторює поняття «гуманізація» по відношенню до вищої освіти. Йдеться про забезпечення найкращих умов для самовизначення, самовдосконалення і творчої самореалізації студентської молоді у процесі здобуття загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки на засадах визнання самоцінності людської особистості. Відмова від авторитарної педагогіки на користь людинознавчого, особистісного підходів, гармонізація взаємин між усіма учасниками освітньо-виховного процесу.

Гуманізація вищої освіти дуже тісно пов'язана з її гуманітаризацією і має на меті передусім навчити студента мислити, мислити логічно, критично, креативно. *Homo sapiens* як *sapiens* має випереджати всі інші модифікації *homo*, у тому числі й *homo economicus*. Здатність мислити є тим, що робить людину людиною. Здатність критично та незалежно мислити допомагає людині зрозуміти саму себе, сформувані світоглядні орієнтири та життєву позицію, знайти своє покликання та сенс життя. Культура мислення та мистецтво ефективно використовувати власний розум здобуваються у процесі вивчення логіки. Логіка полегшує процес засвоєння інших дисциплін навчального циклу, «навчає навчатися». Мова людини, що знайома з прийомами логічного мислення, завжди чітка, виражена, однозначна та несуперечлива. Предмет логіки був необхідним елементом освіти навіть у середньовіччі, наразі логіка відсутня як обов'язкова дисципліна у більшості вишів України, в тому числі й у КНЕУ. Навіть на юридичному факультеті для ознайомлення з логікою відведено лише лічені години в інтегрованому курсі філософії.

Високий рівень інтелекту (як і фахової підготовки), як правило, не гарантує такий же рівень розвитку духовної культури особистості, її морально-етичної складової та відповідальності. Тому студентоцентроване навчання повинно бути не однобічно наукоцентричним, спрямованим на здобуття професійних компетентностей (*hard skills* – «твердих навичок»), а врівноваженим гуманітарним комплексом фундаментальних філософських дисциплін, що покликані сформувати так звані «ключові компетенції» (*soft skills* – «м'які (гнучкі) навички») [1, с. 49]. Останні визначаються такими людськими якостями, як порядність, обов'язковість, толерантність, комунікабельність, стресостійкість, уміння переконувати, вести переговори, працювати у команді тощо. Зазначені «ключові» компетенції є вкрай важливими та необхідними для успішної діяльності випускника, а здобувати їх набагато важче, ніж фахові.

У колишній радянській системі вищої освіти навіть у суто технічно орієнтованих інститутах у кожному семестрі викладали як мінімум дві гуманітарні (суспільствознавчі) дисципліни (не враховуючи іноземної мови).

Якщо виші України й надалі будуть ігнорувати такі людинознавчі дисципліни, як філософія, логіка, етика та естетика, культурологія, релігієзнавство тощо, які на сором відповідальних освітян і свідомої громадськості перестали бути обов'язковими, то чим тоді університети за змістом і

якістю освіти будуть відрізнятися від звичайних, наприклад, бухгалтерських курсів чи ремісничьких училищ? Якщо із освітньо-наукової програми ВНЗ по підготовці докторів філософії вилучена ...сама філософія, то майбутні дослідники-науковці – доктори філософії в галузі економіки – будуть обізнані у філософії на рівні молодшого бакалавра (початковому рівні вищої освіти)? Без коментарів.

Колишній міністр освіти США Річард Райлі, запроваджуючи стратегічні ініціативи щодо підвищення національних освітніх стандартів, сформулював низку проблемних питань, які має вирішувати сучасна система освіти:

Яким чином

- підготувати учнів до професій, яких ще не існує?
- навчити використовувати технології, які ще не винайдені?
- навчити вирішувати проблеми, які ще не виникли?

Чи здатна буде оновлена українська освітня парадигма знайти відповіді на такі питання без відновлення потужної гуманітарної складової в циклах навчальних програм та освітньо-виховній діяльності?

Процес успішної інтеграції України до європейського простору вищої освіти можливий лише за умови гуманізації та гуманітаризації оновленої освітньої системи, метою діяльності якої буде виховання високодуховної особистості, в якій гармонійно поєднуються фахові знання з високим загальнокультурним рівнем, розвиненим почуттям відповідальності, широкою ерудицією та здатністю до критичного мислення.

Література

1. Козлов Є.В. Посилення гуманітарної складової вищої освіти як необхідна умова підготовки конкурентоспроможного фахівця / Глобалізація у сфері економіки та технологій / Мат. XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26–27 квітня 2014 р. – Т. I. – Чернівці: БЕФ, 2014. – С. 47–49.

2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Колеснікова І.А., д.філол.н., професор кафедри української мови та літератури

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ: НОВІ ЛІНГВІСТИЧНІ СПЕЦКУРСИ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова – один з основних інструментів реалізації фахових інтенцій майбутнього спеціаліста, тому її поглиблене вивчення є невід’ємним складником освітнього процесу. Зважаючи на недорікуватість більшості публічних осіб, потреба у спеціалістах з високим рівнем орфографічної, термінологічної та етнокультурної грамотності не зменшується, тому що надії на адекватний редактор-комп’ютер виявились марними. Ось чому випускник КНЕУ має вигідно вирізнятися за освітнім центром серед інших претендентів і кандидатів на посаду в умовах скорочення робочих місць і розбалансування ринку праці.

Сучасна університетська освіта забезпечує майбутнім фахівцям певні професійні компетентності, зокрема *базову* (систематизовані знання з основних розділів сучасної української мови, особливо її нормативності, стильової диференціації, фахової термінології, а також культурно-літературного складника для ведення інтелектуального діалогу з бізнес-партнерами); спеціальну (специфіка фахової мови) та *спеціалізовану* (робота з фаховим текстом, етнокультурна та лінгвокультурологічна інформація, що залишається за лаштунками при вивченні базових дисциплін). Кафедра української мови та літератури у цьому випадку якраз і «латає» ці лакуни, забезпечуючи нашим випускникам високий освітній потенціал.

Проте такий репертуар компетентностей не завжди гарантує кар’єрне зростання молоді, оскільки не вичерпує можливості конкурентоздатності нашого випускника, особливо за умов відсутності у нього досвіду роботи. Треба дивитись у майбутнє, а відтак посилити прагматичний аспект у підготовці економістів, які потребують особливих, навіть унікальних, нестандартних вузькоспеціальних компетентностей і додаткових знань, що дозволять їм активно конкурувати з випускниками інших ВНЗ.

Одним зі шляхів розв’язання цієї проблеми могли б стати нові лінгвістичні спецкурси, які надають слухачам такі вміння та навички, що забезпечують їх пріоритет на ринку праці і в науковому секторі професійної діяльності. Цей підхід варто екстраполювати й на інші гуманітарні дисципліни, у яких є значний потенціал для закриття «компетентнісних дірок» у сучасній освіті.